

„Csendben, észrevétlen”
(*Ryokan*)

Hetek óta egy karcsú és kivételesen szép kötettel a kezemben mozgolódom a városban. Persze, versek. Az otthoniak már megszokták, nem is tulajdonítanak neki különösebb jelentőséget, így sokáig azt az újszerű iz-

gatottságot sem veszik észre rajtam, amit Thimár Attila legújabb, *Időszilánk* című könyve kapcsán érzek. Mintha valami eddig ismeretlen konstelláció bűvkörébe lépnék. A valóban gyönyörű kivitelezésű és Germán Fatime művészi igényű illusztrációival – melyek a borítón át az összes lapra kiterjednek, olykor a szó szoros értelmében teljesen bevonják, befedik, kisajátítják azokat – napvilágot látott kiadvány ugyanis már pusztán könyvtárgyként is felkelti az olvasó figyelmét. S mikor kinyitva a kötetet az ember szembesül azzal, hogy itt őt most tényleg, kimondatlanul is egy médiumközi randevúra hívják, és amit a kezében tart, az nem „csupán” egy önmagába záródó szöveg univerzum, hanem vizuális irodalmi csemege, akkor többször át- és átértékeli magában hosszú sétái során, hogy hogyan is szóljon egyáltalán erről a költészetről. Hogy miféle nyelv, miféle komplex kifejezés- vagy megszólalásmód ez, amire ennyire rezonál. Hol van ez a hang? Honnan ezek a képekbe forduló szavak és szavakba forduló képek? Egészen vigyázva érhetünk csak hozzájuk, ha meg szeretnénk érteni az áttűnések lehetőfinom logikáját: „Buborék fala / a csend közöttünk, tükröz / ránk eget, földet.”

Thimár, akárcsak előző, *Lélekkönyv* címet viselő lírakötetében (2007), úgy ezúttal is a haiku műfajában találja meg költői otthonát. Érezhető, hogy a szerző e téren most sem kíván határokat feszegetni, és mind tematikájában (a természet efemer képeinek, az évszakok változásainak párhuzamba állítása az emberi léttel, szembenézés a múlandósággal, számvetés stb.), mind hangvételében (rezignált, meditatív, befelé forduló hangnem) közelebb áll a haiku távol-keleti klasszikusaihoz, mint a japán mintát tovább- és újragondolóktól táborához. Látszólag nincsenek nagy meglepetések. Ahogy pusztán a költeményekre koncentrálna nincsenek nagy amplitúdók, nagy szakadások, törések vagy ugrások sem. Szolidan invitál (lásd a könyv eleji ajánlást: „Mindannyiunknak, akik errefelé járunk az úton”), majd ugyanilyen kiszámítható szelídséggel karon fog és némán végigvezet. Néz, rögzít, hallgat. Az *Időszilánkot* lapozgatva formailag makulátlan, jól kimért, egységes tónusú háromsorosok

Tokai Tamás 27

A HALLGATÁS PILLANATAI

(Thimár Attila: *Időszilánk*)

köszönnek ránk. Egyetlen alaphang, egyetlen, kommentár nélküli séta: „két sor cseresznyevirág / közt” az újra és újra meginduló, „[s]zótlan baktatás.” Akárha valóban egy csöndes és régóta ismerős kerti ösvényre lépnénk, hogy onnan szemlélhessük felismerésünk higgadt magabiztosságával a fel-
28 színi történetek káprázatszerűségét: „Az illúzió / leple sosem szakad fel: / nyár, ősz, tél, tavasz.”

Első olvasásra kissé szokatlan érzetet kelthet ez a kockázatmentesen sterilnek és merőben egyszólamúnak mutatkozó, szinte a végletekig minimalizált líra. Napjainkban legalábbis hajlamosak vagyunk megfedkezni arról, hogy milyen is az, mikor megszűnik minden zsvivajgás és odabent csak „csöndszálak szönek mintát.” Elszoktunk a létezésnek ettől a belső bizonyosságban csírázó oldalától, ettől a koncentrált és átható jelenléttől (mondhatnám úgy is: mélységtől), amellyel az ember leginkább talán egy erdő vagy egy templom fényei közt találkozhat, és amelyben „[e]gy ujj több, mint száz / torok, ha jelet rajzol / alkonyi égre.” Nehéz vállalni ezt a sallangmentes csupasztságot. Semmi bőr alá nyomuló, égető, feszítő, markánsan szembe-tűnő stigma vagy heg, törekvés az öntörvényű lírai nyomhagyásra, semmi (nagyot) mondani akarás. Se fülszöveg, se címek, se oldalszámok. Valami más. A kimondáson túl felsejlő tisztaság. Nem fecseg, pláne nem kiált. Át akar jutni a szavakon, a túlpartra figyel, meg akarja fordítani az irányokat, hogy az beszélhessen, ami eredendően nem tud; hogy a világ az elbeszélhetőség látszólagos és megszokott rendjéből kiszakadva egy másik, talán valódiabb arcát felénk fordítva mutathassa meg önmagát. „Szólánccal elzárt / liget, a hangkerítés / mögött néma fák.” Erre a moccanatlan pontra koncentráll, erre a folyton újrafogalmazott, pillanatszerű zárványra, a kerítés rései között a *néma fákra*, a *buborék falára*, a *szótlan baktatásra*; ezekre a szavakon túlról hírt adó *szilánkokra*, amelyek bár egy-egy időbeli pillanatot, egy-egy emlékképszerű derengést zárnak magukba, elemi redukáltságukban és kiszakítottságukban mégis valami időtlenről és időn kívülről mesélnek.

Mintha nem a kimondott, hanem a visszavont szó költészete volna ez. Sajátos krónikája a lírai én szublimációjának, melynek során a versbeszélő egyre inkább háttérbe húzódni, kivonulni látszik az apró töredékekre szűkülő világból: „Szegre akasztod / szereped. Fakult köpeny / a hóesésben.” Beszéljen valami más. A hirtelen beálló csöndben gondos kifinomultsággal hátrahagyott nyomok és puha visszfények sűrűjében matatunk. Az embernek e különös, meditatív hangulatú séta során sokszor az az érzése támad, hogy a szó hagyományos értelmében ezek a versek nem akarnak mondani semmit, vagy pontosabban nem beszélni, hanem mutatni akarnak. Kimutatni, átmutatni, rámutatni. Olykor épp a nyelvre, amely ilyenkor mintha maga válna a lírai beszédmód tárgyává: a lecsupaszítás mozzanatában, amely mintegy illeszttrálja ennek a minimalista versvilágnak a megteremtését („Hántom fa

kérgét. / Forgácsok illatába / hull őszi eső.”), vagy éppenséggel az alkotói intenciót körülölelő bizonytalanságban, amint a külső jelenségek frissen lehántott szilánkjain igyekszik ez a helyét kereső hang valamiképpen megkapaszkodni, jelet hagyni a szüntelen sorjázó képek áradatában („Tétova kéz: nincs / hova rajzoldnod jövőd, / nád ing mindenütt.”). 29

Ebbe az áradásba, ebbe a kellemesen lágy, mondhatni hipnotikus hullámszásba merülünk: „Mélyre, mélyebbre, / a kút fenekén ragyog / az ég. Nyárutó.” Koncentrált elmélyülést igénylő, lassú, kimért mozgás ez: módszeres kiürítése és meghaladása a nyelvnek, elrugaszzkodás a jól ismert partoktól, óvatos ereszkedés a szövegközi terekbe. „Mi maradt nekem? / Levél árnya ringatja / könyvem sorait.” Mi marad nekünk a hallgatás pillanatain túl?

Bolyongásunk minden mozzanatát körülölelik a képek; volta-képpen a vizuális dimenzió az, ami esetünkben köteté szervezi és szervezi az önmaguk elszigetelt pillanat-magányában tengődő költeményeket, s e téren az *Időszilánk* valóban unikális olvasói élményt nyújt. Meditációs kompozíciók teremtéséről van szó. Thimár harminchat haikuja nem csupán a forma- és műfajhűség jegyében megfogant szövegek rövid sorozata, hanem egy-egy hosszabb elidőzésre, mélyebb kontemplációra hívó nagyobb kép része is: minden duplaoldalon mindössze egyetlen vers vár ránk, ami sokszor szinte elveszni látszik az összes lapot át- és átszövő, „nagy mantra-gobelin[ben].” Hol fekete-ban, hol pirosban (f)eltűnő szavak, szürkévé fakuló, szurokszín gomolygás, barázdák, cseppek, vöröslő szirmok, szürkület, alkony, lapszéli pírban táncoló sziluettek, sötétlő náderdők, faröngök, csészek, bambuszok, lecsurgó színekben megbúvó, háromsornyi tájak, „holdfény tusrajza”, „[k]ödfátyol”, „[f]élhomály.”

Vizualitás és verbalitás ilyenformán megvalósuló összjátéka eddig sem állt távol a szerzőtől, hiszen a *Lélekkönyv* is hasonló szerkesztési mintát követ (a korábbi művet Dorcsinecz János vízjelszerűen finom alkotásai tették teljessé), viszont az újabb lírai munka véleményem szerint sokkal erőteljesebben és bátrabban aknázza ki a képi dimenzióban rejlő lehetőségeket, mint Thimár előző verseskötete. Esetünkben már egy jóval markánsabb stílus jegyében megfogant vizuális koncepcióról van szó, ami a *Lélekkönyv* monokróm és pasztellszerű kozmoszához képest érezhetően szélesebb spektrumon mozogva és karakteresebb kontrasztokkal operálva idézi fel előttünk ezúttal a távol-keleti tekercsképek és kalligráfiák hangulatát. Sejtelmes, elomló formákkal teli világ ez; az üresség fehér csöndjével hol jobban, hol kevésbé elkeveredő, fekete és vörös ecsetvonások övezte, látszólag szótlán, ám végül mégis döntő szóhoz jutó tartomány. Akár egy hatalmas rengeteg, borítanak be minket a festékből sarjadó, terebélyes ágak, miközben olvasunk: „Fekszem

a földön. / Bambuszerdő hasítja / ronggyá az eget.” Minthogyha ezek az érzéketes kontúrok volnának hivatottak valójában beszélni; feltárni valamit a *ronggyá hasadó ég* bennünk megdermedő szilánkjából – megmutatni mindazt, amit a szavak kitakarnak. Átnyúlni. Közel hozni a túlpart elbeszélhetetlen jelenvalóságát.

30 „Rejt, felfed, kitár” – olvasom később egy másik haikuban a sort, amely a kötet egészét tekintve talán a legszuggesztívebb hatást teszi rám. Magam sem tudom, miért, de úgy érzem, van ebben a mágikus formulaként visszhangzó részletben valami, ami közelebb visz a képekkel szüntelen együtt lélegző *egészhez*. Tekintetem a szemközi lap feketére mázolt sűrűjébe téved. Miféle nesztelen együttállás ez? A megfontoltan adagolt és viszonylag távoli motivikus kapcsolódások helyett az *Időszilánk* lapjai nagyon is eleven s a pusztá hangulatteremtésen, illusztratív kulissza-szerepen bőven túlmutató játékot űznek az olvasóval. Germán Fatime versképei szervesen együtt élnek, együtt mozognak Thimár Attila költeményeivel, ugyanakkor mintha nem is annyira az egymás mediális tereire való – egyébiránt folyamatos – reflektálás, hanem egy moccsatlan belső valóság, egy állandóságában újra és újra megidézett belső ritmus színrevitele állna a lírai kompozíciók középpontjában. *Rejt, felfed, kitár*. Mintha a haiku maga válna itt tétté. Nem az egyes képek, az egyes szavak, a periférikus derengésben mindvégig ott kísértő, triviális külvilág, hanem a dolgok lefordíthatósága erre a kimondhatón túli (nem-)nyelvre, ahol mindig ugyanaz az önmagunk felé fordító, mély és eleven hallgatás lakozik. Hogy miként lehetséges. Hogy lehetséges-e egyáltalán. Stílszerűen a kötet utolsó költeménye jut most eszembe: „Leesett a hó. / Az út folytatódik, én / már nem indulok” – szól hozzánk valaki. Aztán elindulunk a már jól ismert, szürkében és feketében játszó nyomokon, végig a lap alján, majd az ember óvatlanul lapozni talál és odaát már valóban csak a hiányt megfestő színek várnak ránk. Egyetlen kép, szöveg nélkül. Átnyúlik. *Rejt, felfed, kitár*. Ez volna az? Ez a néma oldal az *egyetlen*, hiánytalan ragyogásában elénk táruló, tökéletes haiku talán? (*Ráció, Bp. 2016*)